

	<p>Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale / Moldavian Journal of International Law and International Relations / Молдавский журнал международного права и международных отношений</p> <p>2014, Issue 1, Volume 31, Pages 34-48. ISSN 1857-1999 Submitted: 16. 11. 2013 Accepted: 15.01. 2014 Published: 30.03. 2014</p>
---	---

**DREPT INTERNAȚIONAL PRIVAT
PRIVATE INTERNATIONAL LAW
МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО**

**EFECTELE REZOLUȚIUNII CONTRACTULUI ÎN DREPTUL COMERȚULUI
INTERNAȚIONAL**

**EFFECTS OF TERMINATION OF CONTRACT IN THE INTERNATIONAL
TRADE LAW**

**ПОСЛЕДСТВИЯ РАСТОРЖЕНИЯ КОНТРАКТА В МЕЖДУНАРОДНОМ
КОММЕРЧЕСКОМ ПРАВЕ**

BĂIEȘU Aurel* / BAIESU Aurel / БЭЕШУ Аурел

ABSTRACT:

EFFECTS OF TERMINATION OF CONTRACT IN THE INTERNATIONAL TRADE LAW

This article examines issues related to the effects of termination of international commercial contract pursuant to the rules of some national legal systems (France, Germany, common law legal systems), as well as uniform regulations (United Nations Convention on International Sale of Goods (Vienna, 1980), the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts and the Principles of European Contract Law). All the analyzed systems admit to a certain extent some retroactive effects of termination, but when a contract which must be executed in fractions or successive deliveries is terminated after being partially executed by both parties, termination has its effect only for the future and without affecting the performances already made. All the systems deal with termination as a remedy which applies in the most serious cases, especially being prompted by an fundamental non-performance of the contract. This is an expression of the principle of favor contractus (favoring contract); regulations in this field are aimed at favoring the preservation of contractual relationships as opposed to their termination.

Key words: international commercial contract, termination, fundamental non-performance, remedy, restitution, retroactive effect.

JEL Classification: K33, K12, F53
УДК: 341.9, 341.924, 341.983.42

РЕЗЮМЕ:

**ПОСЛЕДСТВИЯ РАСТОРЖЕНИЯ КОНТРАКТА В МЕЖДУНАРОДНОМ
КОММЕРЧЕСКОМ ПРАВЕ**

В настоящей статье исследуется проблематика последствий расторжения международного коммерческого контракта через призму ряда национальных правовых систем (Франция, Германия, системы common law), а также норм единообразного права (Конвенция ООН о договорах

---

* **BĂIEȘU Aurel** – Doctor habilitat în drept, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova; judecător la Curtea Constituțională (Chișinău, Republica Moldova). / **BAIESU Aurel** – Doctor of law, Associate Professor, Moldova State University, Judge at the Constitutional Court (Chisinau, The Republic of Moldova). / **БЭЕШУ Аурел** – Доктор юридических наук, доцент, Молдавский государственный университет; Судья Конституционного суда (Кишинев, Республика Молдова).

международной купли - продажи товаров (Вена, 1980), Принципы УНИДРУА о международных коммерческих контрактах, Принципы Европейского Договорного Права). Все анализируемые системы допускают, в той или иной мере, обратную силу последствий расторжения, однако в тех случаях когда контракт, который должен быть исполнен в долях или путем последовательных поставок, расторгается после того как был частично исполнен обеими сторонами, расторжение имеет силу лишь на будущее, не влияя на уже исполненное. Все системы рассматривают расторжение как санкцию применяемую в наиболее серьезных случаях, в частности, будучи обусловленной существенным неисполнением контракта. Это является проявлением принципа *favor contractus* (благоприятствования контракту); нормы в данной области направлены на сохранение договорных отношений, а не на их прекращение.

Ключевые слова: международный коммерческий договор, расторжение, существенное неисполнение, санкция, реституция, обратная сила.

JEL Classification: K33, K12, F53

УДК: 341.9, 341.924, 341.983.42

REZUMAT: EFECTELE REZOLUȚIUNII CONTRACTULUI ÎN DREPTUL COMERȚULUI INTERNAȚIONAL

În prezentul articol este abordată problematica efectelor rezoluției contractului comercial internațional prin prisma reglementărilor unor sisteme naționale de drept (Franța, Germania, sistemele de common law), precum și a reglementărilor de drept uniform (Convenția Națiunilor Unite asupra contractelor de vânzare internațională a mărfurilor (Viena, 1980), Principiile UNIDROIT referitoare la 35 contractele de comerț internațional și Principiile Dreptului European al Contractului). Toate sistemele analizate admit într-o măsură mai mare sau mai mică unele efecte retroactive ale rezoluției, însă atunci când un contract, care trebuie să fie executat în fracțiuni sau livrări succesive, este rezolvit după ce a fost parțial executat de ambele părți, rezoluțiunea are efect numai pentru viitor, fără ca să fie afectate prestațiile deja efectuate. Toate sistemele tratează rezoluțiunea ca o sancțiune care se aplică în cazurile cele mai grave, în special, fiind condiționată de o neexecutare esențială a contractului. Acest fapt reprezintă o manifestare a principiului *favor contractus* (favorizarea contractului), reglementările în materie având ca scop privilegierea menținerii raporturilor contractuale cu preferință față de desființarea lor.

Cuvinte cheie: contract comercial internațional, rezoluțiune, neexecutare esențială, sancțiune, restituire, efect retroactiv.

JEL Classification: K33, K12, F53

УДК: 341.9, 341.924, 341.983.42

Rezoluțiunea contractului comercial internațional poate interveni în diferite situații și poate produce mai multe efecte.

Primo. În rezultatul neexecutării obligației de către debitor, creditorul poate să dorească să refuze executarea propriei obligații. El poate invoca excepția de neexecutare, suspendând propria executare. Însă acest remediu este unul temporar și, pentru a se asigura că într-o zi nu va fi obligat să execute, el trebuie să pună capăt contractului în mod definitiv.

Secundo. Creditorul poate să nu dorească nici un fel de executare viitoare a contractului din partea cocontractantului său. Prin urmare el trebuie să rezoluționeze contractul. Dacă părțile nu au efectuat încă nici o prestație, sau dacă

contractul este executat în tranșe și creditorul a primit contravaloarea tranșelor executate, rezoluțiunea pur și simplu va elibera părțile de obligațiile lor viitoare.

Tertio. Situația este alta atunci când au fost deja livrate bunuri sau servicii ori au fost efectuate plăți. În asemenea cazuri, părțile pot să dorească restituirea sumelor plătite și/sau restituirea bunurilor livrate sau a valorii lor, adică, altfel spus, desființarea a tot ce s-a produs înaintea rezoluțiunii

Problematica efectelor rezoluțiunii este una controversată și este tratată în mod diferit în sistemele juridice naționale și în instrumentele de drept uniform.

În *dreptul francez* rezoluțiunea, în sens strict, desființează contractul retroactiv. Potrivit art. 1184 alin.1 C. civ. fr., „condiția rezolutorie este întotdeauna subînțeleasă în contractele sinalagmatice, pentru cazul în care una din părți nu satisface angajamentul său”. Cu toate că acest text nu reglementează direct efectele desfacerii contractului pentru încălcarea obligațiilor sale de către una din părți, redacția lui nu lasă nici o îndoială în ceea ce privește obiectivul urmărit de codificatori.¹

Plasând art. 1184 în secțiunea privind obligațiile condiționale, autorii Codului civil francez, au determinat mecanismul aplicării condiției rezolutorii în art.1179 și 1183: „condiția rezolutorie este aceea care, atunci când se aplică, operează revocarea obligației, și care repune lucrurile în aceeași stare în care s-ar afla dacă obligația nu ar fi existat”. Din cele enunțate rezultă în mod logic că rezoluțiunea, la fel ca și realizarea condiției rezolutorii, produce efect retroactiv.

În acest sens se pronunță și jurisprudența. S-a statuat în mod constant că în rezultatul rezoluțiunii părțile trebuie să procedeze la restituirea a tot ceea ce a fost executat. Dacă nimic nu a fost încă executat, dispariția contractului interzice orice executare. Retroactivitatea este de esență rezoluțiunii.²

Această retroactivitate operează ca un privilegiu în favoarea creditorului obligației neexecutate, prin faptul că îi permite să scape de sub incidența regulii egalității creditorilor în concursul asupra patrimoniului debitorului. Să presupunem că un contract de vânzare-cumpărare este rezolvit pentru neachitarea prețului de către cumpărător. În acest caz, dacă vânzătorul încă nu a livrat bunul cumpărătorului, el păstrează titlul de proprietate și, ca rezultat, nu va trebui să împartă valoarea bunului cu alți creditori ai cumpărătorului insolubil. Dacă bunul a fost livrat, el îl va revendica de la cumpărător și la fel nu va trebui să împartă valoarea cu alți creditori.³

Retroactivitatea rezoluțiunii operează atât între părți, cât și față de terți, plasându-i pe aceștia într-

o situație de insecuritate. Rezoluțiunea, ca și nulitatea, desființează actele de dispoziție săvârșite de achizitorul al cărui titlu este rezolvit, dar nu și actele de administrare. Toți terții care au tratat cu cel, al cărui drept asupra unui bun este desființat retroactiv în urma rezoluțiunii contractului, vor fi lipsiți și ei de dreptul asupra bunului respectiv. Dacă este vorba de un bun mobil și dacă terții achizitori sunt de bună credință, ceea ce se și întâmplă de cele mai dese ori, ei vor putea invoca art. 2279 C. civ. fr., care protejează interesele lor. Însă în cazul unui imobil, situația lor este foarte precară. Subachizitorul unui imobil este lipsit de dreptul său dacă este rezolvit contractul încheiat de primul achizitor. Iată de ce cererile de chemare în judecată și hotărârile judecătorești privind rezoluțiunea contractelor în materie imobiliară sunt supuse cerințelor publicității⁴.

Retroactivitatea nu operează atunci când este pronunțată rezoluțiunea contractelor a căror executare se desfășoară în timp, numite „contracte cu executare succesivă” (de ex., locațiunea). În cazul în care nici una din părți nu a executat obligațiile sale contractuale, probleme nu apar. În acest caz se va considera că acest contract nu a existat niciodată și nu este nevoie de a proceda la restituiri. Dacă însă contractul a fost executat parțial sau integral, nu este posibil de a desființa unele obligații, cum este, de exemplu, obligația unui locatar care a beneficiat de folosința unui bun. Este motivul pentru care jurisprudența consideră că rezoluțiunea contractului cu executare succesivă operează fără efect retroactiv. Pentru a marca lipsa retroactivității, în această ipoteză se utilizează termenul „reziliere” (*résiliation – fr.*).

Distincția între contractele cu executare succesivă și cele cu executare instantanee nu este întotdeauna clară. În primul rând, pentru că există contracte cu executare instantanee care se succed în timp: de ex., vânzarea cu livrarea în loturi în diferite perioade de timp, principiul fiind acela că, cu excepția voinței contrare a părților, fiecare livrare constituie o afacere autonomă. În al doilea rând, pentru că există o categorie de contracte numite „contracte continue” (*contrats en cours – fr.*), contractele cu executare succesivă fiind o varietate a acestora. Pentru ca să existe un contract continuu, este suficient ca prestația, chiar

¹ Serinet Y.-M., L'effet rétroactif de la résolution pour inexécution en droit français, in Les sanctions de l'inexécution des obligations contractuelles. Etudes de droit comparé, sous la direction de M. Fontaine et G. Viney, Bruylant. Paris: LGDJ, 2001, p. 589.

² Larroumet Ch. Droit civil. Les obligations. Le contrat. T.III, 5 édition. Paris: Ed. Economica, 2003, p. 813-814.

³ Ibidem, p. 815.

⁴ Carbonier J. Droit civil. 4. Les obligations. Paris: Presse Universitaire de France, 2000, p. 343.

dacă este unică, să dureze în timp; pentru ca să existe contract cu executare succesivă, trebuie, în afară de aceasta, ca durata să afecteze obligația principală caracteristică⁵. De exemplu, contractul de vânzare cu achitarea prețului în rate este un „contract continuu”, dar nu și un „contract cu executare succesivă”, deoarece numai obligația cumpărătorului este eșalonată.

În dreptul francez a mai fost evidențiată o categorie de contracte, intermediare între contractele cu executare instantanee și contractele cu executare succesivă: contractele cu executare eșalonată⁶. În funcție de obiectul contractului și voința părților, aceste contracte, a căror executare se desfășoară în timp, sunt tratate sau ca fiind contracte cu executare instantanee, atunci când fracționarea este o simplă modalitate a unei prestații și a unei contraprestații, alcătuind un tot indivizibil (de ex., vânzarea eșalonată a diferitelor piese ale unui echipament complex), sau, din contra, ca fiind contracte cu executare succesivă, atunci când fiecare prestație este distinctă de celelalte și primește o contraprestație divizibilă (de ex., contractele de furnizare de electricitate, de gaze naturale etc.). În prima ipoteză, chiar dacă neexecutarea este doar parțială, ea poate servi ca temei pentru rezoluțiunea totală a contractului, dacă celelalte prestații izolat nu mai prezintă interes (echipamentul complex incomplet nu prezintă valoarea scontată). În această ipoteză rezoluțiunea operează cu efect retroactiv. În cea de-a doua ipoteză, rezoluțiunea este o reziliere și operează numai pentru viitor. Totuși, atunci când neexecutarea nu survine în cursul contractului, ci de la originea lui, jurisprudența admite retroactivitatea, pe care o moderează totuși, obligând partea care a cerut rezoluțiunea să plătească cocontractantului o indemnizație de ocupare sau de utilizare.⁷

Hotărârile recente ale Curții de casație a Franței au reținut următoarea formulă generală: „Din art.1183 și 1184 C. civ. fr. rezultă că, în contractele cu executare eșalonată, rezoluțiunea pentru neexecutare parțială atinge ansamblul contractului sau numai unele din tranșele lui, în funcție de faptul dacă părțile au vrut să facă o afacere indivizibilă, sau o serie de contracte”⁸.

În *dreptul german*, efectele rezoluțiunii sunt următoarele: obligațiile care nu au fost încă executate se sting, iar prestațiile care au fost deja executate trebuie să fie restituite (§346 C. civ. germ.).

În doctrina germană înainte vreme se susținea că rezoluțiunea (*Rücktritt*) are efect retroactiv. Astăzi autorii germani nu mai rețin teza desființării retroactive a contractului, decât în cazul în care contractul nu a fost executat de loc, sau, dacă executarea a început deja, - referitor la drepturile și obligațiile care nu au fost încă executate. Astfel, comerciantul care a vândut marfa în credit nu mai poate cere, din momentul rezoluțiunii, vărsarea fracțiunilor prețului care nu au fost încă plătite de cocontractant. Faptul că în rezultatul rezoluțiunii prestațiile care au fost deja executate trebuie să fie restituite este analizat actualmente prin prisma unei alte teze: rezoluțiunea atrage stingerea contractului, care transformă raportul contractual într-un nou raport, denumit raport de restituire (*Rückgewährschuldverhältnis*)⁹ sau raport de lichidare (*Abwicklungsverhältnis*).¹⁰

Totuși, această stingere a raportului contractual nu afectează drepturile creditorului de a obține repararea daunelor pe care le-a suportat anterior pentru întârzierea executării (§280 alin.2 și §286 C. civ. germ.), pentru încălcarea unei obligații de protecție (§280 alin. 1 și §282 C. civ. germ.), precum și pentru neexecutare sau executare defectuoasă (§280 alin. 3 și §281 C. civ. germ.). Anume pentru a asigura menținerea acestor drepturi autorii germani au renunțat la teza desființării retroactive a contractului.¹¹

Dacă contractul rezolvit a servit ca temei pentru transmiterea dreptului de proprietate asupra unui bun, rezoluțiunea nu face decât să creeze obligația de a retransfera dreptul, însă acest transfer nu se face în mod automat, deoarece în dreptul german, el rezultă dintr-un „act real”, pe când rezoluțiunea este un „act obligațional”.¹² În dreptul german, rezoluțiunea operează numai asupra drepturilor contractuale ale părților; ea creează obligații personale de a restitui prestațiile dar nu afectează drepturile reale

⁵ Aynès L., Malaurie Ph. Cours de droit civil. Les obligations, 2 édition. Paris: Ed. Cujas, 1990, p. 181.

⁶ Aynès L., Malaurie Ph. *Op. cit.*, p. 404.

⁷ Larroumet Ch. *Op. cit.*, p. 819.

⁸ Serinet Y.-M. *Op. cit.*, p. 647.

⁹ Ferrand F. Droit privé allemand. Paris: Dalloz, 1997, p. 361.

¹⁰ Pédamon M. Le contrat en droit allemand. 2 édition. Paris: LGDJ, 2004, p. 197-198.

¹¹ Ibidem.

¹² Ferrand F. Droit privé allemand. Paris: Dalloz, 1997, p. 361.

ale terților, care au obținut un interes în temeiul contractului în cauză.¹³ Astfel, dacă un contract de vânzare-cumpărare este rezolvit de către una din părți după ce s-a săvârșit actul translativ de proprietate, cumpărătorul este ținut la obligația personală de a retransfera proprietatea bunului vândut către vânzător; însă acest transfer în sens invers nu operează în mod automat, așa ca în dreptul francez, el operează în baza instituției îmbogățirii fără justă cauză.¹⁴ Dacă cumpărătorul, între timp, a dispus de bun în favoarea unui terț, acesta din urmă este protejat contra oricărei revindecări din partea vânzătorului. Prin aceasta dreptul german se deosebește de cel francez, în care, după cum s-a remarcat mai sus, rezoluțiunea nu are numai un efect „personal”, dar și unul „real”, putând afecta drepturile terților dobândite în temeiul contractului rezolvit.

Restituirile trebuie să se execute în mod exact și concomitent. Fiecare parte poate cere celeilalte restituirea care îi este datorată în măsura în care ea însăși oferă efectuarea restituirii care îi incumbă (§§348, 320, 322 C. civ. germ.). Legea sancționează neexecutarea acestor obligații; contractantul care se face vinovat de întârzierea restituirii, lasă să piară bunul pe care l-a primit sau îl restituie într-o stare proastă, este ținut la daune-interese în conformitate cu §§280-283 C. civ. germ.: daune-interese pentru întârziere, daune-interese în locul contractului (§346 alin.4).

Spre deosebire de rezoluțiune, rezilierea, prin definiție, produce efecte numai pentru viitor. Ea pune capăt contractului cu executare succesivă și nu atrage nici o obligație de restituire a prestațiilor deja executate. Se poate întâmpla ca unele prestații să rămână datorate (chiria pentru perioada anterioară neachitată, daune-interese în locul prestației etc.) sau ca una din părți (împrumutatul sau locatarul, de exemplu) să fie ținută la restituirea bunului pus la dispoziția sa. Atunci este vorba despre „obligația de lichidare” (*Abwicklungspflichten*). Însă, aceasta nu afectează încetarea existenței contractului ca raport obligațional succesiv.¹⁵

În doctrina *common law* au fost expuse diferite opinii în ceea ce privește acțiunea în timp a efectelor rezoluțiunii. Pe de o parte, se susține că rezoluțiunea are unele efecte retroactive; în

special, este atunci când se afirmă că scopul rezoluțiunii este de a plasa fiecare parte în aceeași poziție în care aceasta s-ar fi aflat dacă contractul nu ar fi fost încheiat. Pe de altă parte, se neagă caracterul retroactiv al rezoluțiunii, bazându-se pe faptul că numai obligațiile primare¹⁶ viitoare sunt desființate, precum și că, după rezoluțiune, chiar și partea lezată rămâne responsabilă pentru încălcările pe care le-a săvârșit până la rezoluțiunea contractului.¹⁷

Pentru a clarifica acest subiect de discuții în sistemele de *common law*, vom examina care sunt efectele rezoluțiunii asupra obligațiilor ambelor părți. În ceea ce privește *obligațiile părții lezate*, după rezoluțiune această parte nu mai este obligată nici să efectueze nici să accepte prestațiile viitoare. De asemenea, partea lezată este îndreptățită să refuze efectuarea plăților care, la momentul rezoluțiunii, încă nu sunt datorate, de exemplu, în virtutea faptului că prestația cocontractantului a fost incompletă sau defectuoasă. Totodată, partea lezată rămâne responsabilă pentru executarea obligațiilor care au devenit scadente înaintea rezoluțiunii.

În afară de aceasta, se poate întâmpla ca partea lezată să fi comis ea însăși unele încălcări înaintea rezoluțiunii. În asemenea caz partea lezată, poate rezolvi contractul, rămânând însă responsabilă pentru prejudiciile cauzate prin încălcările pe care le-a comis ea însăși înainte de rezoluțiune.¹⁸

În cazul în care către momentul rezoluțiunii partea lezată a executat deja, ea poate fi îndreptățită să-și restituie prestațiile efectuate. De exemplu, cumpărătorul care a respins în mod justificat bunurile livrate pentru o încălcare a unei clauze esențiale (*condition*), în mod normal, este îndreptățit să ceară restituirea prețului plătit. În această ipoteză rezoluțiunea are efect retroactiv.¹⁹

¹⁶ În sensul subiectului în cauză, în *common law* se face deosebire între obligațiile primare și cele secundare: obligația primară este cea care ține de executarea prestației promise, iar cea secundară este cea care ține de plata daunelor-interese ce rezultă din neexecutarea obligației primare.

¹⁷ Treitel G.H. Remedies for breach of contract, a comparative account. New York: Oxford University Press, 1988, p. 383.

¹⁸ Whittaker S. Les sanctions de l'inexécution des contrats. Droit anglais: in Les sanctions de l'inexécution des obligations contractuelles. Etudes de droit comparé, sous la direction de M. Fontaine et G. Viney, Bruylant Bruxelles; Paris: LGDJ 2001, p. 992.

¹⁹ Treitel G.H. The Law of Contract. *Op. cit.*, p. 789.

¹³ Treitel G.H. The Law of Contract, Sweet & Maxwell/Stevens & Sons, London, 1999, p. 383.

¹⁴ Pédamon M. *Op. cit.*, p. 198.

¹⁵ *Ibidem*, p. 204.

În ceea ce privește *obligațiile părții în culpă*, efectul rezoluției asupra obligațiilor primare ale acesteia este același ca și pentru partea lezată: partea în culpă este eliberată de executarea obligațiilor primare care nu au devenit scadente către momentul rezoluției, însă ea rămâne obligată să execute prestațiile care erau deja scadente către acel moment.

O deosebire importantă între efectele rezoluției asupra obligațiilor celor două părți constă în faptul că partea în culpă (dar nu și cea lezată) este ținută la obligația secundară de a plăti daune-interese, atât pentru încălcările comise până la rezoluție, cât și pentru pierderile suferite de partea lezată în rezultatul rezoluției. Să presupunem că într-un contract de leasing locatarul nu achită ratele chiriei, ceea ce dă locatorului dreptul să rezoluționeze contractul. Dacă contractul este rezolvit, locatarul este ținut la obligația primară de a achita ratele care au devenit scadente până la rezoluție, însă el nu este obligat să plătească ratele viitoare. Totodată, locatarul este responsabil pentru prejudiciul cauzat prin neexecutare, daunele-interese putând include și compensația pentru pierderile suferite de locator din cauza încetării anticipate a contractului.²⁰

În această ordine de idei se pune problema de a stabili în ce măsură partea în culpă rămâne ținută de obligațiile care au devenit scadente până la rezoluție și cum aceste obligații sunt absorbite de obligația secundară de a plăti daune-interese. Această problemă devine acută în special în contractele de vânzare-cumpărare cu achitarea prețului în rate. Într-o speță engleză (*Dies v. British & International Mining etc. Corp, 1939*)²¹ cumpărătorul a plătit o parte importantă a prețului mărfurilor în avans, însă apoi nu a achitat restul prețului și în consecință vânzătorul a refuzat să livreze mărfurile. Cumpărătorul a fost recunoscut responsabil pentru cauzarea daunelor, dar a fost îndreptățit să-și recupereze suma plătită în avans în temeiul *total failure of consideration*. În această speță obligația vânzătorului de a plăti integral prețul a fost înlocuită cu obligația de a plăti daune-interese. Însă într-o altă speță (*Hyundai Heavy Industries Co. Ltd. v. Papadopoulos, 1980*), un contract pentru executarea lucrărilor de construire a unei nave

prevedea plata prețului în rate pe măsura executării lucrărilor. Camera Lorzilor a decis că beneficiarul putea fi urmărit pentru plata unei rate pe care trebuia s-o achite la 15 iulie, în pofida faptului că antreprenorul a rezolvit contractul la 6 septembrie. În această speță, în virtutea conceptului potrivit căruia rezoluțiunea nu are efect retroactiv, instanța a statuat că, obligația vânzătorului de a plăti suma devenită scadentă la 15 iulie, se menține și după rezoluțiunea contractului. Ultima decizie a fost criticată în doctrină pe motivul că instanța nu a ținut cont de faptul că, în mod normal, executarea obligației de plată este condiționată de executarea ulterioară a prestației cocontractantului.²²

Trebuie de menționat că în *common law* posibilitatea de restituire a prestațiilor în urma rezoluției este destul de restrânsă. Astfel, în principiu, partea în culpă nu poate recupera pe cale de restituire nici proprietatea, nici banii transferați prin contract, deși orice profit conferit părții lezate va fi luat în considerație la calcularea daunelor-interese. Cât privește partea lezată, dacă este vorba de cumpărător, regula generală este că acesta poate să ceară restituirea sumelor vărsate numai dacă nu a primit nimic din ceea ce prevedea tranzacția (*total failure of consideration*), deși această poziție este criticată ca fiind prea restrictivă.²³ Dacă în calitate de parte lezată apare vânzătorul, în cazul în care acesta a efectuat prestația sau o parte divizibilă a acesteia și nu a primit contravaloarea respectivă, unicul mijloc de care dispune el este acțiunea pentru plata prețului convenit; vânzătorul nu poate rezolvi contractul și cere restituirea mărfurilor. Există o excepție de la această regulă: este cazul în care proprietatea mărfii nu a fost transferată cumpărătorului, de exemplu în caz de rezervă a proprietății până la plata prețului.²⁴

Restituirea în *common law* este un remediu mai mult personal decât real; în principiu, orice titlu de proprietate și orice bun transferat rămâne în mâinile celui care le-a primit. S-a observat că în dreptul anglo-american, rezoluțiunea contractului de către vânzător din cauza încălcării comise de cumpărător creează numai obligația

²² Atiyah P.S. An introduction to the law of contract, 4th ed. Oxford: Clarendon Press, 1989, p. 427.

²³ Whittaker S. *Op. cit.*, p. 993.

²⁴ Rouhette G., Lamberterie De I., Tallon D., Witz C. Principes du Droit Européen du Contrat. Société de Législation Comparé. Paris, 2003, p. 391.

²⁰ Ibidem, p. 790.

²¹ Whincup M. H. Contract Law and Practice. London: Kluwer Law International. Boston: The Hage, 1996, p. 292.

personală a acestuia de a restitui: ea nu afectează drepturile terților sau ale creditorilor cumpărătorului.²⁵ Această abordare este asemănătoare cu cea din dreptul german, deosebindu-se de cea consacrată de dreptul francez (a se vedea supra).

Potrivit **Convenției de la Viena din 1980 asupra contractelor de vânzare intențională a mărfurilor** (în continuare - Convenția de la Viena), rezoluțiunea eliberează părțile de obligațiile lor; contractul este, deci, desființat cel puțin pentru viitor, ceea ce înseamnă că obligațiile, care s-au născut dar nu au fost încă executate, se sting (art. 81 alin. 1). Regula enunțată cunoaște unele excepții. O excepție se referă la obligația de a plăti daunele-interese datorate în virtutea încălcării care a servit temei pentru rezoluțiune, sau în virtutea oricăror încălcări anterioare comise de debitor. Altă excepție constă în aceea că rezoluțiunea lasă să subziste două categorii de stipulații contractuale (clauze „supraviețuitoare”). Prima categorie include clauzele referitoare la soluționarea litigiilor: clauza *electio iuris*, clauza de determinare a jurisdicției competente, clauza compromisorie etc. A doua categorie o formează cele care se referă la drepturile și obligațiile părților în caz de rezoluțiune: stipulațiile privind păstrarea mărfurilor, restituirile, interesele moratorii asupra sumelor de bani, penalitățile, etc.²⁶

Rezoluțiunea, însă, operează nu numai pentru viitor; de regulă, ea are un caracter retroactiv. Aceasta înseamnă că, în principiu, și cu excepția ipotezei în care vânzarea este cu executări succesive și unde, în consecință, operează rezilierea, rezoluțiunea afectează de asemenea rezultatele din trecut ale contractului; potrivit art. 81 alin. 2, „partea care a executat contractul total sau parțial poate cere celeilalte părți restituirea a tot ceea ce a fost livrat sau plătit în cadrul executării contractului”. Astfel, vânzătorul trebuie să restituie prețul pe care i l-a plătit cumpărătorul, iar acesta din urmă trebuie să întoarcă mărfurile care i-au fost livrate.

Se poate observa că, potrivit prevederilor enunțate, restituirile nu sunt o obligație ci o simplă facultate, lăsată la libera apreciere a părții care a executat integral sau parțial obligațiile sale.

Această soluție este justificată mai ales pentru ipoteza în care partea interesată de a renunța la restituirea este cea care a pronunțat rezoluțiunea. Într-adevăr, vânzătorul care a livrat produse perisabile, fără a primi prețul lor, ar fi, fără îndoială, interesat să renunțe la restituirea mărfurilor, deoarece acestea ar putea pierde orice valoare.²⁷

Dreptul la restituirea mărfurilor către vânzător, în corespundere cu art. 81 al. 2 al Convenției poate intra în conflict cu drepturile unor terți (de exemplu, alți creditori ai cumpărătorului) asupra mărfurilor în cauză. Aceste conflicte sunt deosebit de acute atunci când cumpărătorul devine insolubil, astfel încât vânzătorul este interesat mai mult în recuperarea mărfurilor decât în repararea în bani, care se învederează a fi problematică. Mai multe instanțe au încercat să regleze acest conflict. Într-o cauză (*Usinor Industeel v. Leeco Steel Products, Inc.*) o instanță din SUA (*Court of Appeals for the Northern District of Illinois*) a statuat că problema de a stabili cine, vânzătorul sau terțul creditor, are un drept prioritar asupra mărfurilor, în virtutea art. 4 al Convenției de la Viena,²⁸ nu cade sub incidența acesteia, și trebuie să fie soluționată în corespundere cu dreptul național aplicabil, care, în speță, dădea prioritate terțului creditor.²⁹ Prin urmare, operatorii comerțului internațional trebuie să țină cont de regulile *lex causae* în materia soluționării conflictelor între drepturile creditorului ce rezultă din contractul rezolvit și drepturile unor terți asupra bunurilor care au constituit obiectul contractului, reguli care (după cum s-a arătat mai sus în privința sistemelor francez, german și de *common law*) diferă substanțial în diferite sisteme de drept.

În sistemul **Principiilor Dreptului European al Contractului**³⁰ (în continuare – Principiile DEC) regula generală este că rezoluțiunea nu are efect retroactiv: „Rezoluțiunea contractului eliberează părțile de obligația lor de a efectua sau

²⁷ Ibidem, p. 393.

²⁸ Potrivit art. 4, Convenția „guvernează exclusiv formarea contractului de vânzare și drepturile și obligațiile la care un astfel de contract dă naștere între vânzător și cumpărător”. Din aceste prevederi ar rezulta că raporturile cu terții nu cad sub incidența Convenției.

²⁹ Précis de jurisprudence de la CNUDCI concernant la Convenția de la Viena, Nations Unies A/CN.9/SER.C/DIGEST/CISG/81.

³⁰ Principles of European Contract Law. [On-line]: <http://www.storme.be/PECL2en.html>. (Vizitat la: 25.03.2014).

²⁵ Treitel G.H., Remedies. *Op. cit.*, p. 383.

²⁶ Heuzé V., Ghestin J. La vente internationale des marchandises. Droit uniforme. Paris: LGDJ, 2000, p. 392.

a primi prestația în viitor; însă, sub rezerva articolelor 9:306 și 9:308, ea nu are efect asupra drepturilor și obligațiilor care au luat naștere la momentul în care ea a intervenit” (art. 9:305 alin. 1). Se precizează, de asemenea, că rezoluțiunea nu are efecte asupra stipulațiilor contractuale referitoare la reglementarea diferendelor, la fel ca și asupra oricăror alte clauze menite să producă efecte chiar și după rezoluțiune (art. 9:305 alin. 2).

Sunt prevăzute situații în care rezoluțiunea desființează, totuși, ceea ce s-a produs înainte ca ea să fi intervenit.

În primul rând, art. 9:306, intitulat „Reducerea valorii bunului”, prevede că, dacă pentru creditor valoarea bunului s-a diminuat substanțial în rezultatul neexecutării, el poate refuza să-l păstreze; în această situație creditorul este îndreptărit să restituie bunul și să recupereze prețul pe care l-a plătit.

În al doilea rând, art. 9:307, intitulat „Recuperarea sumelor bănești”, vizează ipoteza în care o parte a efectuat o plată în avans și nu a beneficiat de nici o prestație sau a refuzat-o în mod legitim; partea lezată este îndreptătită să ceară restituirea sumelor plătite.

În al treilea rând, potrivit art. 9:308 – „Recuperarea bunurilor”, în mod simetric, partea care a furnizat bunuri, care pot fi restituite și pentru care ea nu a primit plata sau o altă contraprestație, poate obține restituirea lor.

În sistemul **Principiilor UNIDROIT referitoare la contractele de comerț internațional**³¹ (în continuare – Principiile UNIDROIT), la fel ca și în Principiile DEC, este prevăzut că rezoluțiunea contractului eliberează ambele părți de obligațiile de a executa și de a primi prestații viitoare, precizându-se, totodată, că rezoluțiunea nu exclude dreptul de a cere daune-interese pentru neexecutare și nu afectează clauzele contractului referitoare la soluționarea litigiilor și nici o altă clauză a contractului destinată să producă efecte chiar și după rezoluțiune (art. 7.3.5).

Însă, spre deosebire de Principiile DEC, art. 7.3.6 al.1 al Principiilor UNIDROIT cuprinde o regulă generală privind restituirile reciproce ale prestațiilor efectuate de părți: „după rezoluțiunea contractului, fiecare parte poate cere restituirea a

ceea ce a furnizat, cu condiția ca această parte să restituie la rândul său ceea ce a primit”.

Aplicarea regulii enunțate este limitată: dacă executarea contractului s-a prelungit în timp și este divizibil, această restituire poate fi cerută doar pentru perioada de după rezoluțiunea contractului (art. 7.3.6 al. 2 al Principiilor UNIDROIT).

Regimul general al restituirilor. După cum a fost elucidat mai sus, în toate sistemele analizate, indiferent de faptul dacă acestea consacră sau nu principiul retroactivității rezoluțiunii, cel puțin în anumite situații, intervin restituirile reciproce. Regimul restituirilor depinde de natura prestațiilor care fac obiectul contractului rezolvit. În acest sens, pot fi deosebite trei categorii de prestații.

În primul rând, prestația ce urmează a fi restituită poate să se refere la bunuri fungibile, cum sunt banii. În această ipoteză nimic nu se opune întoarcerii la starea inițială – *restitutio in integrum*. Astfel, debitorul unei asemenea restituiri va fi ținut să întoarcă bunuri de aceeași natură, cantitate și calitate, sau să verse o sumă de bani identică cu cea care constituia prestația monetară inițială. Aici restituirea operează *in genere*³². Bunurile determinate prin caractere generice nu pier: *genera non pereunt*. Restituirea unei sume de bani, bun fungibil prin excelență, este întotdeauna o restituire în natură.

În al doilea rând, prestația ce urmează a fi restituită poate să se refere la un bun individual determinat (sau un bun fungibil individualizat). Aici principiul *restitutio in integrum* implică obligația achizitorului de a întoarce anume acel bun pe care l-a primit, ceea ce va permite contractantului să primească înapoi anume acel bun de care a fost deposedat. Este vorba de o restituire *in specie*.³³

Restituirea în natură este situată pe primul plan în toate sistemele juridice analizate, fiind considerată ca „model ideal al restituirilor”.³⁴ Atât timp cât restituirea în natură este posibilă, creditorul este în drept s-o ceară și poate refuza transformarea ei într-o restituire în valoare. Într-o

³² Malaurie M. Les restitutions en droit civil, thèse Paris II. Paris: Cujas, 1991, p. 83.

³³ Ibidem.

³⁴ Serinet Y.-M. L'effet rétroactif de la résolution pour inexécution en droit français. In: Les sanctions de l'inexécution des obligations contractuelles. Etudes de droit comparé, sous la direction de M. Fontaine et G. Viney, Bruylant Bruxelles. Paris: LGDJ 2001, p. 594.

³¹ UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts. [On-line]: <http://www.org/english/principles/contracts/main.htm>. (Vizitat la: 25.03.2014).

decizie a Curții de casație franceze s-a statuat: „atunci când rezoluțiunea unui contract sinalagmatic este pronunțată în termenii art. 1184 C. civ., obiectele primite de către una din părțile în executarea acestei convenții trebuie să fie restituite în natură; altceva este atunci când lucrurile nu mai sunt întregi”.³⁵

În sfârșit, atunci când apare un obstacol insurmontabil pentru restituirea în natură, repunerea în situația anterioară se va face în mod necesar în valoare. Natura imposibilității poate fi diferită; ea poate rezulta din obiectul prestației (un serviciu, folosința unui bun), din natura obligației (de a face sau de a nu face) sau din faptul că bunul care a constituit obiectul prestației a fost pierdut, deteriorat, consumat, transformat etc. Uneori, imposibilitatea este de natură juridică; este cazul în care bunul livrat prin contract a fost urmărit sau a fost înstrăinat unui terț și nu poate fi revendicat în virtutea prevederilor dreptului aplicabil.

Deoarece principalele dificultăți apar atunci când restituirea în natură nu este posibilă, ceea ce implică restituirea în valoare, anume această modalitate va fi examinată în cele ce urmează.

În *dreptul francez*, înainte vreme era susținută ideea precum că imposibilitatea de a restitui în natură atrage inadmisibilitatea pură și simplă a pretenției de rezoluțiune. Astfel, Curtea de casație a afirmat că impedimentul în care se află reclamantul, prin propria sa faptă, de a restitui bunul primit în executarea convenției creează temei pentru neadmiterea oricărei acțiuni în nulitatea (rezoluțiunea) contractului. Această teză era susținută și de unii doctrinari, precum eminentii civilisti Planiol și Ripert, care afirmau că rezoluțiunea, comportând repunerea lucrurilor în starea lor anterioară, nu poate fi cerută de către cel care s-a pus în imposibilitatea de a restitui ceea ce a primit, de exemplu, înstrăinând bunul achiziționat.³⁶

În pofida unui succes îndelungat, teza privind refuzul dreptului la acțiune, atunci când restituirea în natură este impracticabilă, pare a fi astăzi abandonată definitiv deoarece jurisprudența franceză respinge această soluție extremă, care este refuzul dreptului la acțiune; numeroase decizii au recunoscut că atunci când

restituirea în natură este material impracticabilă, ea poate să se realizeze în valoare³⁷.

Restituirea în valoare poate interveni în mai multe situații.

În primul rând, atunci când este vorba de un bun, valoarea căruia trebuie compensată, deoarece, după rezoluțiunea contractului restituirea prestației în natură a devenit imposibilă, instanțele judecătorești decid că în locul prețului convenit, trebuie să fie vărsată valoarea reală sau efectivă a bunului.³⁸ Această valoare, în opinia lui M. Malaurie, este în principiu, obținută scăzând din prețul plătit taxele și cheltuielile de livrare, taxa pe valoarea adăugată și marja beneficiului vânzătorului. Însă este greu de evaluat în mod precis ceea ce, în componența prețului, corespunde marjei beneficiului vânzătorului.³⁹

În al doilea rând, atunci când contractul se referă la folosința unui bun care s-a prelungit în timp, magistrații aplică același raționament, vorbind despre o indemnizație de ocupare. Astfel, rezoluțiunea retroactivă a unei locațiuni face restituirea în natură imposibilă. Locatarul beneficiar al prestației va datora o indemnizație, reprezentând valoarea beneficiului folosinței bunului, înțelegându-se că această valoare nu trebuie neapărat să corespundă chiriei convenite, ci evaluării obiective a avantajului procurat prin ocupare.⁴⁰

În sfârșit, dacă este vorba de executarea unei obligații de a face, cum este prestarea de servicii care se desfășoară în timp, pentru beneficiar este imposibil prin definiție de a restitui prestația. În asemenea ipoteză, jurisprudența constantă a Camerei de casație decide că, atunci când reieșind din natura obligațiilor este imposibil pentru părți de a restitui reciproc ceea ce au primit, trebuie de ținut cont de valoarea prestațiilor fiecăreia din ele și de avantajul pe care cealaltă parte l-a obținut din prestația respectivă. Conform acestei formule s-a convenit de a fixa, la prima etapă, remunerația obiectivă serviciului prestat. Și aici remunerația este independentă de cea care rezulta din contractul rezolvit. La etapa a doua, din remunerația obiectivă a prestatorului de serviciu se deduce profitul pe care acesta deja l-a primit. Beneficiile realizate de creditorul

³⁵ Citat după: Serinet Y.-M. *Op. cit.*, p. 597.

³⁶ Planiol M., Ripert G. *Traité pratique de droit civil français*, Tome VI Obligations Première partie. Paris: LGDJ, 1952, p. 343.

³⁷ Aynès L., Malaurie Ph. *Op. cit.*, p. 302.

³⁸ Serinet Y.-M. *Op. cit.*, p. 616.

³⁹ Malaurie M. *Op. cit.*, p. 66.

⁴⁰ Serinet Y.-M. *Op. cit.*, p. 619.

restituirii în valoare către momentul rezoluțiunii fac parte din avantajele pe care acesta le-a primit din contract; ele trebuie să fie deduse din indemnizarea care i se cuvine.⁴¹

În *dreptul german*, §346 alin. 2 C. civ. tratează trei ipoteze în care obligația debitorului se traduce în restituirea în valoare.

Prima ipoteza se referă la situația în care restituirea prestațiilor sau a veniturilor este imposibilă „prin natură”. Această imposibilitate poate ține de obiectul contractului, care constă în prestarea serviciilor, sau de tipul veniturilor, care constau în folosința unui bun material. Imposibilitatea poate ține de asemenea de faptul că veniturile nu au fost percepute contrar regulilor unei bune gestiuni economice (de ex., chiria neperceptută); însă, în acest caz titularul dreptului de a rezolvi contractul fondat pe o dispoziție legală este responsabil numai pentru diligența pe care el o manifestă în propriile afaceri (§347 alin. 1).

A doua ipoteză vizează cazurile în care bunul primit a fost consumat, vândut, grevat cu sarcini sau transformat și, prin urmare, el nu poate fi restituit în starea inițială. Totuși, debitorul este eliberat de restituirea în valoare dacă defectul care a justificat rezoluțiunea contractului a fost depistat cu ocazia transformării bunului (§346 alin. 3-1); în acest caz debitorul trebuie să restituie îmbogățirea reziduală de care el a beneficiat.

În sfârșit, a treia ipoteză presupune că bunul primit „s-a deteriorat” sau „a pierit”. Prin deteriorare nu trebuie să se înțeleagă uzura cauzată de utilizarea normală a bunului, ci deprecierea cauzată de „pierderile de substanță” sau de „utilizarea excesivă”. Aici, debitorul este eliberat de restituirea în valoare în două cazuri: a) în măsura în care deteriorarea sau pierderea este imputabilă creditorului sau s-ar fi produs și la el; b) atunci când deteriorarea sau pierderea litigioasă a survenit la titularul dreptului de a rezolvi contractul fondat pe o dispoziție legală, cu toate că el a depus diligența pe care el o manifestă de obicei în propriile afaceri. Și în această ipoteză debitorul, eliberat de obligația sa, trebuie să restituie îmbogățirea reziduală⁴² de care el a beneficiat.

⁴¹ Ibidem, p. 619 și urm.

⁴² Temenul „rezidual” denotă faptul că debitorul este îndreptățit să deducă din valoarea restituirii cheltuielile

În *common law*, atunci când intervin restituirile în valoare pe motivul că restituirile în natură nu sunt posibile din cauza că partea lezată a beneficiat de servicii sau de folosința unui bun, abordările dreptului englez și ale celui american diferă.

În dreptul englez, partea lezată poate să-și restituie sumele plătite în avans numai în cazul lipsei totale a recompensei (*total failure of consideration*), adică atunci când nu a primit în schimb nimic din ceea ce a contractat (*Fibrosa Spolka Akcyjna v. Fairbairn, Lawson, Combe Barbour Ltd., 1943*).⁴³ Totuși, regula enunțată nu se aplică în mod strict, în special în cazul în care este ușor de separat partea prestației care a fost executată în modul corespunzător de întreaga prestație; de ex., atunci când a fost livrată o parte a mărfurilor care a fost plătită în avans. Însă, chiar și ținând cont de această moderare, regula vizată este criticată ca fiind prea rigidă. De aceea, tribunalele engleze au reținut că ea nu se aplică atunci când beneficiul obținut din prestație de partea lezată este calitativ diferit (*different in kind*) de acela pentru care ea a contractat.⁴⁴

În SUA regula engleză nu se aplică; nu este necesar ca lipsa recompensei să fie „totală”, deși ea trebuie să fie totuși suficient de serioasă pentru a justifica rezoluțiunea (*Restatement of the Law Contracts 2d, §373(1)*).⁴⁵ Partea lezată este îndreptățită să-și restituie sumele plătite, alocându-i cocontractantului o remunerație de o valoare rezonabilă pentru ceea ce a primit în rezultatul unei executări parțiale sau pentru beneficiul unei utilizări temporare.⁴⁶

În *Convenției de la Viena*, ca și în dreptul francez din trecut (a se vedea supra), *prima facie*, și-a găsit reflectare teza inadmisibilității rezoluțiunii atunci când restituirea în natură este imposibilă; art. 82 alin. 2 dispune: „Cumpărătorul pierde dreptul de a declara contractul rezolvit sau de a cere vânzătorului predarea mărfurilor de înlocuire dacă lui îi este imposibil să restituie mărfurile într-o stare sensibil identică celei în care

necesare pe care el le-a suportat pentru întreținerea și păstrarea bunului pe care l-a primit.

⁴³ Whincup M.H. *Contract Law and Practice, the English System and Continental Comparisons*. London: Kluwer Law International. Boston: The Hague, 1996, p. 271.

⁴⁴ Treitel G.H., *Remedies. Op. cit.*, p. 386.

⁴⁵ *Contract Law: Selected Source Materials, Selected and Edited By S.J. Burton*, West Publishing Co., St. Paul, Minn., 1995, p. 247.

⁴⁶ Treitel G.H., *Remedies. Op. cit.*, p. 386.

le-a primit”. În mai multe cauze, tribunalele au negat dreptul cumpărătorului de a rezolvi contractul în cazul în care nu este îndeplinită condiția impusă de prevederile citate. Astfel, într-o speță (*Rechtbank Rotterdam (Olanda), 21 noiembrie 1996, Unilex*) în care un cumpărător a încercat să declare rezolvit un contract de vânzare de flori, deoarece produsele livrate prezentau defecte de înfățișare și de culoare, tribunalul a statuat că interesatul a pierdut acest drept în virtutea art. 82 alin. 2, întrucât el a aruncat o parte din flori, iar altă parte a revândut-o.⁴⁷ Un alt cumpărător a pierdut același drept, deoarece după ce a descoperit că lespezile de marmură care i-au fost livrate erau lipite între ele și sparte, el le-a dezlipit și le-a prelucrat, ceea ce l-a pus în imposibilitatea de a le restitui într-o stare sensibil identică celei în care le-a primit (*Oberlandesgericht Düsseldorf (Germania), decizia nr. 82, 10 februarie 1994*).⁴⁸

Art. 82 alin. 2 al Convenției de la Viena prevede trei excepții de la regula vizată în art. 82 alin. 1, pe care le vom evoca în cele ce urmează.

Prevederile de la lit. b) al art. 82 alin. 2 protejează dreptul cumpărătorului lezat de a rezolvi contractul atunci când imposibilitatea de a restitui mărfurile într-o stare sensibil identică celei în care le-a primit, nu este datorată unui act sau unei omisiuni din partea sa. Dispoziția enunțată a fost invocată de un tribunal care a statuat că un cumpărător nu este responsabil de daunele pe care le-au suferit mărfurile care făceau cale înapoi la vânzător după ce cumpărătorul a rezolvit în mod legitim contractul; însuși vânzătorul a recunoscut că avaria s-a produs atunci când mărfurile se aflau în mâinile transportatorului și că ea nu era datorată vreunui act sau omisiuni din partea cumpărătorului (*Oberster Gerichtshof (Austria), 29 iunie 1999, Unilex*).⁴⁹

Chiar dacă cumpărătorul se află în incapacitatea de a restitui mărfurile într-o stare sensibil identică celei în care le-a primit, prevederile de la lit. b) al art. 82 al. 2 îi recunoaște dreptul de a declara contractul rezolvit dacă mărfurile au pierit sau sunt deteriorate, în totalitate sau în parte, ca urmare a examenului

prevăzut de art. 36.⁵⁰ Această dispoziție a fost invocată pentru a proteja dreptul de rezoluțiune al unui cumpărător care prelucrase un fir de oțel, înainte de a descoperi că acesta nu corespundea specificărilor contractului: tribunalul a considerat că defectul firului nu putea fi descoperit înaintea prelucrării lui (*Bundesgerichtshof (Germania) decizia nr.235, 25 iunie 1997*).⁵¹

Potrivit lit. c) art. 82 alin. 2, cumpărătorul păstrează dreptul de a declara contractul rezolvit, chiar dacă nu este în stare să restituie mărfurile într-o stare sensibil identică celei în care le-a primit, în cazul în care el, înainte de momentul în care a constatat sau ar fi trebuit să constate lipsa de conformitate, a vândut totul sau o parte din mărfuri în cadrul unei operațiuni comerciale normale sau a consumat ori a transformat mărfurile, integral sau parțial, în conformitate cu folosința lor normală. Astfel, într-o speță (*Landericht Ellwanger (Germania), 21 august 1995, Unilex*)⁵², cumpărătorului, care a revândut paprika în cadrul unei operații comerciale normale înainte de a descoperi că produsul conținea oxid de etilenă în proporții care depășeau limitele legale stabilite în țara sa, i s-a recunoscut dreptul de a rezolvi contractul în baza căruia el cumpărase paprika.

După cum se poate observa, excepțiile vizate reduc în mod substanțial sfera de aplicare a regulii privind inadmisibilitatea rezoluțiunii în cazul imposibilității restituirii bunurilor în natură în sistemul Convenției de la Viena.

În continuare, consecințele situației în care cumpărătorul este în imposibilitate să restituie mărfurile, integral ori parțial, sau să le restituie, integral ori parțial, într-o stare sensibil identică celei în care le-a primit, când, totuși, el a declarat contractul rezolvit, sunt descrise în art. 84 al. 2 al Convenției. Potrivit acestui text, în situația dată, cumpărătorul datorează vânzătorului echivalentul oricărui profit care l-a tras din mărfuri sau dintr-o parte din acestea, soluție influențată de teoria îmbogățirii fără justă cauză. Într-adevăr, ar fi inechitabil ca cumpărătorul să păstreze acest

⁴⁷ Précis de jurisprudence de la CNUDCI concernant la Convenția de la Viena, Nations Unies A/CN.9/SER.C/DIGEST/CISG/82.

⁴⁸ Ibidem.

⁴⁹ Ibidem.

⁵⁰ Art. 36 dispune: „vanzătorul este răspunzător, în conformitate cu contractul și prezenta Convenție, de orice lipsă de conformitate care există în momentul transmiterii riscurilor către cumpărător, chiar dacă această lipsă nu apare decât ulterior”.

⁵¹ Précis de jurisprudence de la CNUDCI concernant la Convenția de la Viena, Nations Unies A/CN.9/SER.C/DIGEST/CISG/82.

⁵² Ibidem.

profit fără a plăti nimic în schimb. Trebuie de menționat că, în lipsa unor prevederi concrete privind mărimea profitului, această problemă trebuie să fie soluționată în corespundere cu normele dreptului național aplicabil în materia îmbogățirii fără justă cauză.⁵³

Și în *Principiile DEC* există prevederi (art. 9:309 – „Recuperarea unei prestații nesuscetibile de restituire”), care vizează situația în care una din părți obține un profit care nu poate fi restituit în natură – fie deoarece este rezultatul unei lucrări, fie că pentru că bunul transferat a fost consumat sau distrus – dar pentru care ea nu a plătit nimic și nu a oferit o altă contraprestație. Potrivit acestor prevederi, partea care a efectuat prestația poate obține o sumă rezonabilă ce corespunde valorii pe care a avut-o prestația pentru cocontractant.

În același context, art. 7.3.6 alin.1 al *Principiilor UNIDROIT* prevede că, dacă după rezoluțiunea contractului, „restituirea în natură nu este posibilă, sau nu este apropiată, atunci partea care a primit prestația trebuie, dacă este rezonabil, să restituie valoarea”. De exemplu, A, care încheiat un contract de executare de lucrări de terasament pe un teren ce aparține lui B, încetează lucrările după ce a executat o jumătate din ele. B, care pune capăt contractului, va trebui să plătească lui A o sumă rezonabilă pentru lucrările executate, evaluată în funcție de valoarea pe care acestea le prezintă pentru B. Mențiunea „restituirea în natură... nu este apropiată” se referă la situația în care creditorul a primit o parte din executare și dorește s-o păstreze. Precizarea precum că restituirea trebuie să fie executată în valoare „dacă este rezonabil”, are ca scop de a sublinia că această executare în natură este îndreptățită numai dacă, și în măsura în care, prestația primită a adus un beneficiu părții care cere restituirea.⁵⁴

Considerații concludive.

În toate sistemele juridice examinate rezoluțiunea contractului eliberează părțile de obligațiile de a executa sau de a primi prestația. Totuși, ar fi nejustificat de a considera contractul care a fost rezolvit ca fiind anulat, în sensul că nu

a existat niciodată. În primul rând, dacă contractul nu a existat niciodată, creditorul poate fi lipsit de posibilitatea de a cere despăgubiri pentru prejudiciul cauzat prin neexecutare. În al doilea rând, anularea contractului ar împiedica aplicarea clauzelor contractuale care organizează gestiunea eventualelor litigii, precum și a altor clauze „supraviețuitoare”, adică a acelor stipulații pe care părțile au înțeles să le aplice chiar și după rezoluțiunea contractului.

Toate sistemele analizate admit într-o măsură mai mare sau mai mică unele efecte retroactive ale rezoluțiunii, în sensul desființării unor rezultate ale contractului care deja s-au produs. În consecință, fiecare parte este ținută să restituie ceea ce a primit în rezultatul contractului, cu condiția ca cealaltă parte să procedeze la fel. Dacă o parte nu este în măsură să restituie prestația în natură, în starea sensibil identică celei în care a primit-o, regula generală este că această parte trebuie să restituie cocontractantului echivalentul în valoarea prestației în cauză, la care se adaugă profitul pe care l-a obținut din prestație. Atunci când prestația este restituită în valoare, suma în cauză este corectată, reieșind din valoarea care i-a fost adăugată (îmbunătățiri etc.) și valoarea diminuată (uzura etc.), precum și cheltuielile de întreținere și altele asemenea. Dacă o parte trebuie să întoarcă prețul prestației, suma în cauză se majorează cu dobânzile aferente.

Sistemele de *common law* fac excepție de la principiul restituirilor reciproce, regula fiind aceea că, dacă o parte a executat prestația sau o parte divizibilă a acesteia, unicul mijloc disponibil este acțiunea pentru plata prețului convenit (*action for an agreed sum*), dar nu și restituirea prestației efectuate. De aici rezultă că sistemele de *common law* îl dezavantajează pe creditor atunci când el este interesat nu să primească prețul, ci să-și restituie marfa. Această particularitate trebuie luată în considerație la alegerea dreptului aplicabil contractului.

Toate sistemele juridice admit în prezent că, atunci când un contract, care trebuie să fie executat în fracțiuni sau livrări succesive, este rezolvit după ce a fost parțial executat de ambele părți, rezoluțiunea are efect numai pentru viitor, fără ca să fie afectate prestațiile deja efectuate. De la regula generală se fac două excepții principale, când creditorul poate cere *restitutio in integrum* din motivul că prestațiile deja efectuate nu prezintă pentru el nici un interes: a) atunci când

⁵³ Венская конвенция о международной купле-продаже товаров. Комментарий. Москва: Юридическая Литература, 1994, с. 196.

⁵⁴ Comentariul oficial al art. 7.3.6, p. 2, *Principes relatifs aux contrats du commerce international*. Rome: Unidroit, 1994, p. 200.

valoarea bunurilor s-a redus substanțial în rezultatul neexecutării; b) atunci când prestațiile succesive sunt legate, alcătuind un tot întreg, astfel încât contractul este indivizibil.

În acest context propunem ca art. 747 C. civ. al Republicii Moldova să fie completat cu un nou alineat cu următorul cuprins: „Contractul cu executare succesivă poate fi rezolvit, dacă prestațiile deja efectuate nu prezintă nici un interes pentru creditor: a) atunci când valoarea bunurilor s-a redus substanțial în rezultatul neexecutării; b) atunci când prestațiile succesive sunt legate, alcătuind un tot întreg, astfel încât contractul este indivizibil”.

În virtutea faptului că în majoritatea sistemelor juridice analizate, în special în cele de tradiție civilistă și în instrumentele de drept uniform, creditorul obligației neexecutate are posibilitatea de a alege din arsenalul de mijloace oferite pe acel care îl consideră mai potrivit în speță, acesta trebuie să analizeze toate avantajele și dezavantajele înainte de a opta în favoarea rezoluțiunii contractului. La momentul luării deciziei respective trebuie luate în considerație specificul raporturilor contractuale, împrejurările în care acestea se derulează, și, nu în ultimul rând, efectele pe care le va produce rezoluțiunea. Astfel, după cum s-a remarcat, pe bună dreptate, referitor la contractul comercial de vânzare-cumpărare internațională, vânzătorul îndreptățit să rezoluționeze contractul trebuie să țină seama de faptul în posesia cui se află marfa. Dacă marfa a fost deja livrată cumpărătorului, iar acesta a transmis marfa unor terți (cumpărători de bună credință), posibilitatea restituirii mărfii livrate va depinde de normele dreptului național aplicabil.

Având în vedere faptul că după rezoluțiune vânzătorul pierde dreptul de a cere plata prețului, iar perspectivele de restituire pot fi problematice, pentru vânzător este convenabil să nu recurgă la rezoluțiunea contractului, ci să utilizeze alte remedii disponibile.⁵⁵ În orice caz, dacă mărfurile au fost deja expediate în țara cumpărătorului, desființarea contractului are ca efect, fie obligarea vânzătorului de a se debarasa de mărfurile sale, vânzându-le pe loc în condiții care sunt de cele mai dese ori foarte nefavorabile, fie să le aducă în

punctul inițial, ceea ce antrenează cheltuieli importante și noi riscuri de pierderi.⁵⁶

Din aceste considerente (alături de altele) sistemele juridice naționale și instrumentele de drept uniform tratează rezoluțiunea ca o sancțiune care se aplică în cazurile cele mai grave, în special, fiind condiționată de o neexecutare esențială a contractului. Acest fapt reprezintă o manifestare principiului *favor contractus* (favorizarea contractului); faptul că negocierea și derularea contractului comercial internațional comportă procese complexe și costisitoare, punând în joc interese importante, a impus elaborarea unui șir de măsuri având ca scop privilegierea existenței lui, menținerea raporturilor contractuale cu preferință față de desființarea lor.

Bibliografie:

1. Atiyah P.S. An introduction to the law of contract. 4th ed. Oxford: Clarendon Press, 1989. xxiii + 495 p.
2. Aynès L., Malaurie Ph. Cours de droit civil. Les obligations. 2 edition. Paris: Ed. Cujas, 1990. 760 p.
3. Carbonier J. Droit civil. 4/ Les obligations. Paris: Presse Universitaire de France, 2000. 760 p.
4. Contract Law: Selected Source Materials, Selected and Edited By S.J. Burton. West Publishing Co.: St. Paul, Minn., 1995. xiii + 312 p.
5. Ferrand F. Droit privé allemand. Paris: Dalloz, 1997. 846 p.
6. Gribincea L. Contractul comercial de vânzare-cumpărare internațională. Chișinău: Tipogr. „Reclama”, 2002.
7. Heuzé V., Ghestin J. La vente internationale des marchandises. Droit uniforme. Paris: LGDJ, 2000. 604 p.
8. Larroumet Ch. Droit civil. Les obligations. Le contrat. T.III. 5 édition. Paris: Ed. Economica, 2003. 608 p.
9. Malaurie M. Les restitutions en droit civil, thèse Paris II. Paris: Cujas, 1991. 308 p.
10. Pédamon M. Le contrat en droit allemand. 2 édition. Paris: LGDJ, 2004. 296 p.
11. Planiol M., Ripert G. Traité pratique de droit civil français. Tome VI Obligations Première partie. Paris: LGDJ, 1952.
12. Précis de jurisprudence de la CNUDCI concernant la Convention de la Viena, Nations Unies A/CN.9/SER.C/DIGEST/CISG/81.

⁵⁵ Gribincea L. Contractul comercial de vânzare-cumpărare internațională. Chișinău: Tipogr. „Reclama”, 2002, p. 173.

⁵⁶ Heuzé V., Ghestin J. *Op. cit.*, p. 375.

13. Précis de jurisprudence de la CNUDCI concernant la Convention de la Viena, Nations Unies A/CN.9/SER.C/DIGEST/CISG/82.

14. Principes relatifs aux contrats du commerce international. Rome: Unidroit, 1994. xx + 263 p.

15. Principles of European Contract Law. [On-line]: <http://www.storme.be/PECL2en.html> (Vizitat la: 25.03.2014).

16. Rouhette G., De Lamberterie I., Tallon D., Witz C. Principes du Droit Européen du Contrat. Paris: Société de Législation Comparé, 2003. 655 p.

17. Serinet Y.-M. L'effet rétroactif de la résolution pour inexécution en droit français. In: Les sanctions de l'inexécution des obligations contractuelles. Etudes de droit comparé, sous la direction de M. Fontaine et G. Viney, Bruylant, Bruxelles. Paris: LGDJ, 2001.

18. Treitel G.H. Remedies for breach of contract, a comparative account. New York: Oxford University Press, 1988. xiv + 422 p.

19. Treitel G.H. The Law of Contract. London: Sweet & Maxwell/Steevens & Sons, 1999. 956 p.

20. UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts. [On-line]: <http://www.org/english/principles/contracts/main.htm> (Vizitat la: 25.03.2014).

21. Whincup M.H. Contract Law and Practice, the English System and Continental Comparisons. London: Kluwer Law International. Boston: The Hage, London, 1996. xxxii + 282 p.

22. Whittaker S. Les sanctions de l'inexécution des contrats. Droit anglais. In: Les sanctions de l'inexécution des obligations contractuelles. Etudes de droit comparé, sous la direction de M. Fontaine et G. Viney, Bruylant Bruxelles. Paris: LGDJ, 2001, p. 992.

23. Венская конвенция о международной купле-продаже товаров. Комментарий. Москва: Юридическая Литература, 1994, с. 145 – 156.

Bibliography:

1. Atiyah P.S. An introduction to the law of contract. 4th ed. Oxford: Clarendon Press, 1989. xxiii + 495 p.

2. Aynès L., Malaurie Ph. Cours de droit civil. Les obligations. 2 edition. Paris: Ed. Cujas, 1990. 760 p.

3. Carbonier J. Droit civil. 4/ Les obligations. Paris: Presse Universitaire de France, 2000. 760 p.

4. Contract Law: Selected Source Materials, Selected and Edited By S.J. Burton. West Publishing Co.: St. Paul, Minn., 1995. xiii + 312 p.

5. Ferrand F. Droit privé allemand. Paris: Dalloz, 1997. 846 p.

6. Gribincea L. Contractul comercial de vânzare-cumpărare internațională. Chișinău: Tipogr. „Reclama”, 2002.

7. Heuzé V., Ghestin J. La vente internationale des marchandises. Droit uniforme. Paris: LGDJ, 2000. 604 p.

8. Larroumet Ch. Droit civil. Les obligations. Le contrat. T.III. 5 édition. Paris: Ed. Economica, 2003. 608 p.

9. Malaurie M. Les restitutions en droit civil, thèse Paris II. Paris: Cujas, 1991. 308 p.

10. Pédamon M. Le contrat en droit allemand. 2 édition. Paris: LGDJ, 2004. 296 p.

11. Planiol M., Ripert G. Traité pratique de droit civil français. Tome VI Obligations Première partie. Paris: LGDJ, 1952.

12. Précis de jurisprudence de la CNUDCI concernant la Convention de la Viena, Nations Unies A/CN.9/SER.C/DIGEST/CISG/81.

13. Précis de jurisprudence de la CNUDCI concernant la Convention de la Viena, Nations Unies A/CN.9/SER.C/DIGEST/CISG/82.

14. Principes relatifs aux contrats du commerce international. Rome: Unidroit, 1994.

15. Principles of European Contract Law. [On-line]: <http://www.storme.be/PECL2en.html>. (Vizitat la: 25.03.2014).

16. Rouhette G., De Lamberterie I., Tallon D., Witz C. Principes du Droit Européen du Contrat. Paris: Société de Législation Comparé, 2003. 655 p.

17. Serinet Y.-M. L'effet rétroactif de la résolution pour inexécution en droit français. In: Les sanctions de l'inexécution des obligations contractuelles. Etudes de droit comparé, sous la direction de M. Fontaine et G. Viney, Bruylant, Bruxelles. Paris: LGDJ, 2001.

18. Treitel G.H. Remedies for breach of contract, a comparative account. New York: Oxford University Press, 1988. xiv + 422 p.

19. Treitel G.H. The Law of Contract. London: Sweet & Maxwell/Steevens & Sons, 1999. 956 p.

20. UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts. [On-line]: <http://www.org/english/principles/contracts/main.htm>. (Vizitat la: 25.03.2014).

21. Whincup M.H. Contract Law and Practice, the English System and Continental Comparisons. London: Kluwer Law International. Boston: The Hage, London, 1996. xxxii + 282 p.

22. Whittaker S. Les sanctions de l'inexécution des contrats. Droit anglais. In: Les sanctions de l'inexécution des obligations contractuelles. Etudes de droit comparé, sous la direction de M. Fontaine et G. Viney, Bruylant Bruxelles. Paris: LGDJ, 2001, p. 992.

23. Venskaja konvencija o mezhdunarodnoj kuple-prodazhe tovarov. Kommentarij. Moskva: Juridicheskaja Literatura, 1994, p. 145 – 156.

Copyright©Aurel BĂIEȘU, 2014.

Contacte / Contacts / Контакты:

Curtea Constituțională a Republicii Moldova.
Str. Alexandru Lăpușeanu 28, MD-2004,
Chișinău, Republica Moldova.
Tel.: +373 22 253 734
aurel.baiesu@constcourt.md.